సావిత్రి

వడ్డెర చండీదాస్

సావిత్రి యింటి గుమ్మంలో కొచ్చి నుంచుంది. వొస్తాడన్న నమ్మకంలేని భర్త, వొస్తాడన్నట్లుగా చూసింది.

దుమ్ములోపడి నలిగిపోయిన తమలపాకులా ముఖం-విషాదంతో వాడిలింది. బాగా మాసిపోవటంవల్ల, నెయ్యటమే చిరుగుల్తో నేసినట్లనిపించే వాయిల్‌చీర, నలిగిందని అనటానికి వీల్లేనంతగా నలిగి వుంది. గూటి దగ్గిర పిగిలిన బ్లౌజు లోపల—ఆ తినే అర్థాకలి తిండీ మరే అవయవానికీ దక్కకుండా గుంజేసినట్లుగా అనిపించే గుండ్రటి స్తనాలు; తేరగా వొస్తే తినిబలిసిన ఆడపడుచుల్లా వున్నాయి. ఏ ఆడదైనా అందంగానే కనిపించే చిత్రకార్తికళ్ళకి తప్ప, సావిత్రి అందంగా వుంటుందని మరెవరికీ స్ఫురించదు. అలా వున్నపళంగా రోడ్డువెంట వెడుతోంటే; యే మగచూపులూ ఆమె మీద ప్రత్యేకంగా వాలవు. డబ్బనే సబ్బుతో స్నానంగానీ చేయిస్తే, సీరియళ్ళు రాసేవాళ్ళకి కతికినంత మేతవుతుంది.

సావిత్రి దరిద్రంగావుంది. దరిద్రంవల్ల దరిద్రంగా వుంది. దరిద్రం యెలా వుంటుందంటే-దరిద్రం మరి దేన్లాగానూ వుండదు. దరిద్రం దరిద్రంలాగానే వుంటుంది. దరిద్రం నెత్తిన అలంకారాల కుచ్చుతురాలూలు పెట్టినా దరిద్రం

అంటే తెలియనివాడికి దరిద్రం అంటే తెలియదు. అది అనుభవైకవేద్యం. అంచేత అది మీకనుభవంలోకి వొచ్చి వుండకపోతే, చెప్పి లాభంలేదు; వొచ్చి వుంటే, చెప్పాల్సిన అవసరంలేదు. మరి దేవిటంటే, తిరిగేకాలూ, తిట్టేనోరూ లాగా రాసే చెయ్యన్నా—

చూడనట్లుగా చూసి; చూసినట్లుగా చూడకుండా, లోపలికి వెళ్ళింది. మళ్ళీ వొచ్చింది. మళ్ళీ వెళ్ళింది. మళ్ళీ వచ్చి మళ్ళీ వెళ్ళింది, వెళ్ళి చూసింది—

పూచబొవికల గూట్లో బిరబిగిసిన యేణ్ణర్థం పిల్లణ్ణి పట్టుకుని అంట కాగి పోతోంది, జ్వరం. చూట్టానికి యేణ్ణర్థం పిల్లడిలాగే వున్నాడుగానీ, వాణ్ణి మూడేళ్ళ క్రితమే కనింది, సావిత్రి. వారంరోజులుగా వేళతప్పకుండా, ధర్మా సుపత్రి వాళ్ళిచ్చిన రంగునీళ్ళు వాడికి తాగిస్తూనే వుందిగానీ, ఆ నీళ్లకి చల్లబడి పోయే వేడికాదది. అక్కడకీ, దొరికిన మేరకి అప్పుచేసి తెల్లటి మందుబిళ్ళలు వాడింది. రంగుల ముచ్చిక మాత్రలూ, యింజక్షన్లూ వాడితే తప్ప లాభంలేదని పొద్దుటనగా కసురుకున్నాడు, ఆ వీధి మొగనవున్న డాక్టరుబాబు. ఏభయ్ రూపాయలన్నా లేంది అవి రావు. మధ్యాన్నం కూటికొచ్చినప్పుడు మొగుడితో అంటే, యాభయ్యే గదా గంటలో పట్టుకొస్తానని వెళ్లాడు. ఆ మొగుడి కోసం అన్నట్లుగా, ఆ గూట్లో యిందాక ట్నుంచి అటూ యిటూ తిరిగింది.

వొంగి పిల్లడి వొంటిమీద చెయ్యి వేసింది. ఆమె కంట్లోంచి నీటిబొట్లు రాలింది. కాగుతున్న వొంటిమీద పడిం దేమో; పడటంతోటే ఆవిరైపోయింది. బాబూ అని పిలిచింది. ఇద్దరికీ మధ్య కంచుగోడలా జ్వరం అడ్డుకునుండటం వల్ల వాడికి వినిపించలేదు. చేత్తో కుది పింది. గుండె గొంతుక చేసుకుని బాబూ బాబూ అని పిలిచింది. కళ్ళ రెప్పలు తెరుచుకోవటమైతే తెరుచుకున్నాయిగానీ, మూసుకోవటం యిష్టం లేనట్లుగా ఆగి పోయాయి. వాడి ముఖానికి అరిచేతులు చుట్టి బాబూ బాబూ, అంది. వినిపించిం దిలే-అన్నట్లుగా రెప్పలు ముడుచు కున్నాయి. కాసేపు యెక్కడిగాలీ చాల నంతగా పీలుస్తున్నట్లూ, మరి కాసేపు పిసరంత గాలికూడా చొరనివ్వకుండా అడ్డుకున్నట్లూ - కదుల్తూ, బిగదీసు కుంటూ-సావిత్రిని కాల్చేస్తున్నాడు.

లేచి నుంచుని, మళ్ళీ గుమ్మంలోకి వెళ్ళింది. తన భర్త రాడు, వేళకి వచ్చే వాడే ఐతే, మందులకి డబ్బులు తెచ్చేవాడే ఐతే; అతను తనకి భర్త అయ్యేవాడే కాడు—అన్నట్లుగా తల కదిపి, లోపలికి వొచ్చింది. కింద చతికిలబడి పిల్లడి మీద చెయ్యివేసింది. ఆ ఆదుర్దాలో భయంలో బలహీనంగా కొట్టుకుంటున్న నాడి, అసలు కొట్టుకోనట్లుగా అనిపించింది, ఆమెకి. భయంతో కంపించింది—

అనంతంలోకి నిశ్చలంగా చూసింది.

లేచి నిలుచుంది. కనురెప్పలు వాల్చి శ్వాస గట్టిగా పీల్చింది.

గబగబా ముఖమూ, కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుంది. రేకుపెట్టె అడుగునవున్న కొత్తమాయని పాతచీర తీసి కట్టింది.

వీధిలోకొచ్చింది. వడివడిగా నడుస్తోంది మసకమసకగావున్న బొమ్మల్లా ఆలోచనలు జరిగిపోతున్నాయి, వెనక్కి— ఆమె శేషావతారం యింట్లో వంటమనిషిగా వుంటున్నప్పటి దాకా.

వంటమనిషిగా వుండతగనిదే ఐనా; అప్పట్లో శేషావతారం యింట్లో వంట మనిషిగా వుండేది, సావిత్రి ఎందు కుండేదంటే; ఆఫీసర్లుగా వున్నవాళ్లలో చాలామంది గుమస్తాలుగా వుండాల్సినట్లూ గుమాస్తాలుగా వున్నవాళ్ళలో చాలామంది ఆఫీసర్లుగా వుండాల్సినట్లూ వుండాల్సివచ్చినందుకు వుండేది.

శేషావతారం యెంతో దయగాచూసేవాడు. ఆయన భార్య నోటి గట్టితనమే గానీ, మనసు మెత్తన. పిల్లలు యే విషయమూ పట్టించుకునే వాళ్ళుకాదు. సావిత్రి తొమ్మిదో తరగతిదాకా చదివి నట్లు తెలిసిపోయాక; తీరికసమయంలో చదువుకుంటూ మెట్రిక్ పరీక్షకు కట్టమన్నాడు. పుస్తకాలు కొనితెచ్చాడు. అప్పటికింకా సావిత్రికి మొగుడవని సావిత్రి మొగుడు, అప్పట్లో శేషావతారం యింటికి అడపాదడపా వొచ్చి పోతుండేవాడు. అతను, శేషావతారానికి దూరపుచుట్టం రూపాయీ రెండూ అడిగి పుచ్చుకుపోతూవుండేవాడు. పనీపాటాలేదు. జులాయి తిరుగుడు. కిళ్ళీ బడ్డీపెట్టుకుని కుదురుగా చేసుకునేట్లైతే డబ్బు సర్దుతారా వెధవా బాగుపడు—అని శేషావతారం వోరోజున అంటే; సరేనని బడ్డీ తెరిచాడు.

మాటలపోగేమో; బాగానే నడిపాడు. అప్పుడప్పుడూ చాటుగా తాగేవాడు. వందా యాభయ్ శేషావతారం దగ్గరే దాచుకుంటూ వుండేవాడు. సావిత్రి కంట పడితే నిలువుగుడ్లేసుకుని చూస్తూ వుండిపోయేవాడు. ఏణ్నర్థం అలా గడిచింది. అంతలో సావిత్రి మెట్రిక్ పాసయింది. మంచి కుదురూ అదీ అబ్బిందని మెచ్చుకుని, అతనికీ సావిత్రికీ పెళ్ళిచేశాడు శేషావతారం. ఆ తరవాత కిళ్ళీబడ్డీలోనే బ్రాకెట్టూ అదీ మొదలెట్టి ఐదారువేలు సంపాదించాడు. ఆ మీదట, బడ్డీ యెత్తేసి, లారీలనీ యివనీ అవనీ దిగి; రాజమండ్రి నుంచి కాకినాడకి మకాం ఎత్తేశాడు. కాకినాడ వచ్చాక సావిత్రి పిల్లణ్ని కనింది. ఆ వ్యాపారమనీ యీ వ్యాపారమనీ ఆ డబ్బు హరించింది. యెందులోనన్నా నాలుగురాళ్లు గడితే తాగుడూ గట్రా అనుపానాలతో గడుపుతాడు.

ఇల్లు గడవక సావిత్రి, ఎలిమెంటరీ స్కూల్లో టీచరుగా చేరింది. పక్కవీధిలోనే స్కూలు. దాంతోటే సంసారం

గడవటం. అందులోంచి కూడా యెప్పుడన్నా ఐదూ పదీ గుంజుకుపోతూ వుంటాడు. సావిత్రి అప్పుడప్పుడూ అనుకుంటూ వుంటుంది—తను, యీ పెళ్ళికి సిద్ధపడకపోతే బాగుండేదని. తనంటే యిష్టపడినవాడు, కుదురుగా వ్యాపారం చేస్తున్నవాడు భర్త అవటం; అందునా, తనని కూతుర్లా ఆప్యాయంగా చూసే శేషావతారం సూచించటంవల్లా, అందుకు యిష్టపడింది. కిళ్ళీబడ్డీ ఎత్తేసి యేవేవో వ్యాపారాలంటూ మొదలెట్టినప్పుడు, శేషావతారం చాలా నొచ్చుకున్నాడు; చివాట్లేశాడు.

శేషావతారం కళ్ళముందు మెదిలేసరికి ఆమె కళ్ళు తడిబారాయి.

* * *

"వో టీ యిచ్చుకో గురూ" అని పోలిశెట్టికి ఆర్డరేసి కొయ్య బెంచీమీద కూచున్నాడు సింహాచలం. అంతలో దూరాన కోదండం కనిపించడంతో లేచి నుంచుని గ్లాసు అందుకుని గబగబా తాగేశాడు. రిక్షా జోరుగా తొక్కుతూ కోదండం దగ్గరికి వెళ్ళి, ఆపి దిగుతూ, 'యేటి గురూ నాన్నచ్చిపోనాననేటి, నడిసిపోతండావ్!' అన్నాడు.

'నువ్ చచ్చిడానికి ముందు యీ వూరు సావాల్రా, సింహాచలం!' అని, బొరబొరా నవ్వాడు, కోదండం.

'యియ్యాల ఆటలో కూచోలేదేటి గురూ!'

'కూచుంటే యాభయ్ రూపాయల్దొబ్బినయ్. కైలాసంగాడికి నలభయ్ అప్పట్టాను యిచ్చి కదలమన్నాడు. చిరేక్కెత్తుకొచ్చి ఆణ్ని నాలుగుతికి యిలా పైకొచ్చీను.'

'యెక్కు గురో పోదాం.'

'యేటి గిరాకీ, నోట్లేవన్నా రాలినయ్యేటిరా!' అంటూ, రిక్షా యెక్కాడు, కోదండం.

యెగిరి సీటుమీద కూచుని రిక్షా తొక్కుతూ, 'కోడి పులావ్ తిందారేటి గురో!' అన్నాడు సింహాచలం.

'టీ నీళ్ళకి డబ్బుల్లేక నేనేడుస్తోంటే, పులావంట, పులావ్!' బొరబొరా నవ్వాడు.

'పారం కోడనుకుంతనావేటి గురో? యింటి పెట్ట మొకమీదకి పయిటికొంగేసుకుని; వోణిశ్రీ నాగుందంటే నమ్మి గురో! మీసాల బావు నాడ్జిలో యెట్టొచ్చీను.'

'యింటి పెట్టాలేదు. సంతపెట్టాలేదు; వల్లకుండరా. ఐనా యీ రోజుల్లో సేని ముండలు సంసారుల్లాగా వేషాలేసుకనిస్తన్నారు?'

'లేదు గురూ; కొత్త సరుకు. యెలట్రీ స్తంబం అవకడ సెట్టు పక్కన నిలబడి పిలిసింది. యెక్కి కూకుని, యేదన్నా లాడ్జికి తీసికెలమంది. నానామాత్తరం కానుకో లేనేటి! సందేహంనేదు; కొత్త సరుకే. ఐదు రూపాయల్నాకి

డానికి అచ్చుకునింది. మీసాల బావుకి పది. మరైతే డబ్బయ్ రూపాయలకి రేటు తగ్గనంది. సర్లెమ్మని యేడో నెంబరు గదిలో కూర్చోబెట్టి జగ్గారావు కాడికెళ్లాను. అడునేడు. వుండే అడ్ని తీసికెల్లి దింపేసి, ఐదు రూపాయల్నో టుతో సీవ సరుకుచ్చుకుందారను కున్నాను. యేటి సెయ్యడవా అని ఆలో చిస్తాటే నీళ్ళు తాగుతాండే; నువ్వెగు పిచ్చీవు గురూ. నీ జన్మలో అనాటి సరుకు సూసుండవు. యెదవ డబ్బయ్ రూపాయిలు, యియాల తగలేత్తాం, రేపు సంపాయిత్తాం – పోదారేటి గురో ?'

కోదండం మనసు పీకసాగింది. సాలోచనగా బుర్ర కదుపుతూ, జేబులో డబ్బులుంటే నువ్వడగాలంటరా నన్ను !' అన్నాడు.

'నీకేటి గురో, యెవడ్నడిగితే ఖియ్యడంట ! గుర్రాజు సారా కేసులో సాచ్చికం యిచ్చీవుగా ; అడ్నడుగు.'

'సాక్షిం పేరుమీద అప్పుడే నూట యాభయ్ దాకా గుంజా నాడిదగ్గిర. ·గా ఆడూళ్ళోలేడు.'

'మరేటి సెయ్యటం–బేరం దొరక్క ·తే, మీసాల బావుగాడు, పది రూపా ·లు నన్ను కక్కమంటాడు–'

'సివంచలం – వోటి చేద్దాం–ముందు నన్నో దెబ్బేసుకో నిచ్చి. జగ్గారావు యెక్కడుందీ చెప్తా. ఆలోగా ఆన్నొట్టు కొచ్చి తగిలించీద్దువు.'

'దొంగ సాచ్చికాలిచ్చిచ్చి నీది కోర్టు బుర్రైపోనాది గురో–సరే, వొప్పేసు కుంతాగానీ–నాకో రూపాయిచ్చీ, వొంటో సత్తువుగా లేదు. ముందో గళాసడితేగానీ కదల్లేను.'

'నోటులుంటే యింకా లేన్దేంటి !' అని జేబులోంచి చిల్లర డబ్బులు తీసి, సింహాచలం చేతులో పోసి – జగ్గారావు యెక్కడ మరం వేసిందీ చెప్పాడు, కోదండం.

లాడ్జి దగ్గిర రిక్షా ఆపి, 'తిన్నగా యెల్లి నీ పన్జేసుకొచ్చి. కొత్త సరుకు. పైగా బెదురుగొడ్డునాగుంది. అదేటీ గొడవ సెయ్యనేదు. నేనొచ్చేదాకా యెల్లిపోమాక. కింద మీసాలబావుతో ముచ్చట్లెట్టుకుక్కూకునుండు' అని రిక్షా తిప్పుకు వెళ్ళిపోయాడు, సింహాచలం.

సన్నగా యీలవేస్తూ మెట్లెక్కి, తిన్నగా యేడో నంబరు గది దగ్గరికి వెళ్ళి తలుపులు నెట్టాడు, కోదండం. కాళ్ళు నేలమీదకి ఆన్చి, మంచం అంచు మీద ఆలోచిస్తూ కూచుని వున్న సావిత్రి; తల పైకెత్తి చూసింది. యెదురుగా గుమ్మంలో తన భర్త కోదండం !